

ZEYNEP TEK
Feminist Mercekten Güzide Bir Arayış

ZEYNEP TEK 2011 yılında Ankara Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden ve çift anadal programı kapsamında Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'ndan mezun oldu. Aynı yıl Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı kapsamında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'ne araştırma görevlisi olarak atandı. Yüksek lisans derecesini 2013 yılında, doktora derecesini 2018 yılında aynı üniversiteden aldı. Doktora sonrası çalışmalarını Harvard Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Merkezi'nde (2019-2020 ve TÜBİTAK Yurt Dışı Doktora Sonrası Araştırma Bursu ile 2022-2023 yılları arasında) misafir araştırmacı olarak devam ettirdi. Halen Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim üyesi olan Tek'in Levent Bayraktar ile *Subhi Edhem: Bergson ve Felsefesi* (çeviriyazı ve sadeleştirme, Çizgi Kitabevi, 2014) ve *Bergson'dan Mustafa Şekip'e Gülme* (Aktif Düşünce Yayıncılık, 2015) adlı kitapları yayımlanmıştır. Araştırma alanları modern Türk edebiyatı, karşılaştırmalı edebiyat, toplumsal cinsiyet ve edebiyat, rüya alegorileri, kadın dergileri ve mizah basınıdır.

İletişim Yayınları 3391 • Araştırma-İnceleme Dizisi 576

ISBN-13: 978-975-05-3615-1

© 2024 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2024, İstanbul

EDITÖR Merve Öztürk

DIZI KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

KAPAK GÖRSELLERİ Güzide Osman'ın fotoğrafı: Süs, sayı 23,
17 Kasım 1923, s. 1; Güzide Osman'ın yazısı: Güzide Osman,
"Hanımlar Arasında: Türk Ocağı'ndaki İçtima Münasebetiyle",
Tanin, 457, 19 Ocak 1924, s. 3.

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Meltem Türköz

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadag, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ZEYNEP TEK

Feminist Mercekten Güzide Bir Arayış

Kadın Birliği'nin Kurucularından
Şair ve Yazar Güzide Osman

*biricik annem Münire'ye;
güzide varlığın ve bilgeliğin için...*

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	9
GİRİŞ	11
BİRİNCİ BÖLÜM	
F. GÜZİDE OSMAN ÖZER'İN YAŞAM ÖYKÜSÜNÜN FEMİNİST BİYOGRAFI OLARAK YAZIMI	21
Güzide Osman'ın Güzide Sabri'nin müstear adı olarak bilinmesi	35
Fotoğrafik bir karşılaştırma ve Güzide Sabri'nin biyografi yazımına katkılar	55
F. Güzide Özer'in doğum tarihi, ailesi ve ölümü	67
İstanbul'da mukim ve Beyoğlu Singer Kumpanyası'nda memur Güzide Osman	69
Dârülelhan'dan Güzide Osman Hanım	76
Güzide Osman Özer [Özer] ve Dil Kurultayları	84
Güzide Osman'ın Türkçü ve feminist kimliği	89
İKİNCİ BÖLÜM	
GÜZİDE OSMAN'IN EDEBİ METİNLERİ ÜZERİNE ELEŞTİREL BİR OKUMA	107
Şiir ve measurelerde âşık ve sevgilinin cinsiyeti	110
<i>Cüretkâr atfların sınırında olası bir kadınsı endişe</i>	117
<i>Şiirlerin esin kaynaklarında müphem ve aleni sevgili imajı</i>	124
<i>Şiir ve measurelerde müphemiyet</i>	136

Güzide Osman'ın şiir ve hikâyelerinde hastalık	144
<i>İmkânsız aşk ve bir metafor olarak hastalık</i>	145
<i>Hastalık dolayımında deneyimlenen duygulanımlar</i>	151
Türkçü ve Turancı şiirler	158
Uğursuzluğun mizahi bir hikâyesi	163
Tiyatro oyunu eleştirisi ve yankıları	168
SONUÇ	183
KAYNAKÇA	193

TEŞEKKÜR

Bu çalışma, misafir araştırmacı olarak 2019-2020 yılları arasında –misafirperverliğine şükran borçlu olduğum– Harvard Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Merkezi’nde rüya alegorileri üzerine yaptığım çalışma sırasında gelişti. İncelediğim son dönem Osmanlı rüya anlatılarının birinde geçen “Güzide Hanım” isminin Güzide Osman olabileceğini gerekçeleriyle danışmanım Cemal Kafadar’a aktardığımda en az benim kadar heyecanlanması çalışmanın birincil motivasyonunu oluşturdu. Kendisi, Güzide Osman’a ait edebi metinleri müstakil bir kitap olarak okuyucuya sunabileceğimi, bu sayede onu tanımak ve araştırmak isteyenlere bir imkân alanı oluşturabileceğimi önerdi. Kalıcı olana dair bu özel teşviki ve araştırma boyunca heyecanıma iştiraki dolayısıyla kendisine çok teşekkür ediyorum. Bu çalışmanın, eserleri dağınık bir şekilde süreli yayınlarda kalmış “kayıbolmuş/unutulmuş kadın edebiyatçılar dizisine” ilham olabileceğini ifade ederek motivasyonumu güçlendiren kıymetli meslektaşım İrvin Cemil Schick’e müteşekkirim. Araştırmamın her aşamasında özgün önerilerini ve eşsiz dostluğunu esirgemediği için kendisine her zaman minnettar kalacağım. Biyografik araştırmanın metin analizlerini kapsayacak şekilde genişletilmesini öneren değerli hocalarım Ayşe Demir, Mehmet

Can Doğan, Beyhan Kanter ve Levent Bayraktar'a Őukran borçluyum. Araştırma sorularımı yanıtız bırakmayan Ceyda Karamürsel, Rezan Benatar, Feridun Özgören ve Gündüz Vassafa yeniden teŐekür ediyorum. Tarihi yüz yıla yaklaşan Türk Kadınlar Birliği'nin arşivine bir darbe döneminde el konulmasıyla ilgili sıkıntılarını üzüterek anlatan Genel Başkan Sema Kendirci Uğurman'a çalışmaya gösterdiği ilgi dolayısıyla teŐekürlerimi sunuyor, Türk Kadınlar Birliği Genel Merkezi'nde çalışmamla ilgili olabileceğini düŐündüđü kitapları benimle paylaşan Senem Kirkit Bakar'a teŐekür ediyorum. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nı ziyaretim sırasında ihtiyacım olan dergilere hemen ulaşmamı sağlayan Kütüphane Koordinatörü Hülya İskender'e teŐekür borçluyum. Harvard Üniversitesi Widener Kütüphanesi, Milli Kütüphane, Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Ankara Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü ve Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi çalışanlarına gerekli kaynakların temini noktasında nazik yardımları için Őukranlarımı sunuyorum. Sevgili dostlarım Tülin Arslan, Duygu Dinçer, Gülnihal Ahter Yakacak ve Demet Soylu'ya yapıcı eleŐtirileri ve tavsiyelerinden dolayı müteşekkirim. Kitabımın editörlüğünü titizlikle yapan ve geri dönüşleriyle okunurluğunu pekiŐtiren Merve Öztürk'e ve yazma deneyimimi okuma pratikleri ile yeniden değerlendirmemi sağlayan Tanıl Bora'ya çok teŐekür ediyorum. Aileme adeta arkeolojik bir kazıya dönüşen bu çalışmayı sonsuz destek ve ilhamla çevreledikleri için minnettarım. Biricik annem Münire Doğan'a çalışmam boyunca güçlendirici müşfik sesi ve yamacında yazmanın huzurunu yaşattığı için ne kadar teŐekür etsem az. Bu kitap, onun eşsiz bilgeliğine ve tahsilim için gösterdiği unutulmaz mücadelesine adanmıştır.

GİRİŞ

Kaybolan kadın edebiyatçılardan biri Güzide Osman! Daha kötüsü, sehven bir başka güzide yazarla karıştırılarak görünmez kılınması. Güzide Sabri'nin bir müstear adı olduğu iddia edilen Güzide Osman, aktivist ve entelektüel bir edebiyatçının ismi. Kadın Birliği'nin kurucu üyelerinden biri olmasının yanı sıra şiir, hikâye, mensure, tenkit, anı, fıkra gibi çeşitli türlerde eser vermiş bir edebiyatçı. Öncelikle tesadüflerin, ardından meraklı bir arayışın neticesinde tanımaya çalıştığım Güzide Osman'ı şüphesiz ki kadınlar için çok daha nankör olan edebiyat tarihinin kaynakları arasından seçebilmem epey zor oldu. Biyografik açıdan elime geçen her bir metin, tarifsiz bir heyecanla birlikte daha fazlasını yoklama noktasında hep bir belirsizlik de sundu. Her ne kadar Güzide Osman hakkındaki kısmi bulguları ele alan ve yine kısmi olduğuna emin olduğum külliyanını analiz eden bu çalışmanın kendisine iadei şahsiyet edeceği ümidini taşısam da kısmi olan her şeyin yarattığı endişeyi de içimde taşıyorum.

Bu çalışma, Güzide Osman'ın biyografisine ve eserlerinin kapsamlı incelemesine dair ilk müstakil çalışma olma özelliği taşıyor. Onun hayatı ve eserleri, son dönem Osmanlı ve erken Cumhuriyet devrinin feminist tarihyazımı ve kadın yazımı